

Abece da tjedna...

Tri u jedan

Piše Tanja Rudež

Dvojba Trebaju li profesori u mirovinu sa 65?

Ministar znanosti Željko Jovanović nedavno je najavio kako bi prema novom Zakonu o znanstvenoj djelatnosti sveučilišni profesori u trajnom zvanju redovitog profesora išli u mirovinu sa 65 godina, osim ako im matična institucija ne osigura novac za njihove plaće iz vlastitih sredstava. Također, na fakultetima bi mogli ostati i oni profesori iznad 65 godina koji imaju projekte s gospodarstvom ili EU.

Prema postojećem zakonu, sveučilišni profesori stariji od 65 godina mogu nastaviti raditi do 70. godine kao iznimka ili kad za to postoji potreba na njihovu fakultetu. No, kako tvrde u Ministarstvu znanosti, te su iznimke postale pravilo pa je tako trenutačno na našim sveučilištima radno aktivno 426 profesora starijih od 65 godina. Za svakog od njih godišnje se iz proračuna izdvaja 250 tisuća kuna, odnosno ukupno 106 milijuna kuna.

Ministar Jovanović i njegovi suradnici smatraju da bi novi model, koji je trenutno u javnoj raspravi, mogao osloboditi određeni broj radnih mjesta za mlade ljude, uključujući i izvanske znanstvenike u inozemstvu. No, prijedlog je izazvao žestoke i prilično oprečne reakcije u hrvatskoj akademskoj zajednici: dok mlađi znanstvenici u pravilu podržavaju model ministra Jovanovića, profesori koji se bliže 65-oj uglavnom se protive izmjeni. Evo kako naši sugovornici gledaju na taj problem.

1

Zaposlilo bi se 600 mladih znanstvenika

Pavel Gregorić

izvanredni profesor na Hrvatskim studijima

Taj bi zahvat imao dva važna pozitivna učinka. Prvo, došlo bi do proširivanja i pomlađivanja sustava, što je iznimno važno za njegovu budućnost, ali i za sadašnjost stotina mladih i sposobnih doktora znanosti kojima su vrata sustava trenutno zatvorena.

Umjesto postojećih 450 znanstvenih savjetnika i profesora u trajnom zvanju starijih od 65 godina, moglo bi se bez dodatnih izdvajanja zaposliti oko 600 znanstvenih suradnika, odnosno docenata. Drugo, i još važnije, stvorili bi se uvjeti za reformu sustava. Naime, većina od tih 450 znanstvenih savjetnika i profesora u trajnom zvanju starijih od 65 godina zauzima ključne pozicije u sustavu. Kao što ni dosad nisu bili skloni reformama koje bi mogle ugroziti njihove pozicije i ugodan način funkcioniranja sustava, tako to neće biti ni u budućnosti. Reforme su nam nužne i hitne, a bojim se da ih u sadašnjim uvjetima naprosto neće biti moguće provesti bez značajnih kolateralnih šteta. Umirovljenje nekih izvrsnih znanstvenika i odličnih mentora svakako je jedna takva šteta. Ona bi se možda mogla ispraviti uvođenjem strogih međunarodnih kriterija uspješnosti, ali ne bismo li takve kriterije trebali uvesti za sve u sustavu? I tko je dosad priječio ili odgađao uvođenje takvih kriterija. Sadašnji zakoni predviđaju produljenje radnog odnosa redovitim profesorima u trajnom zvanju nakon 65. godine samo u iznimnim okolnostima i ako postoje potrebe, a to se u mnogim slučajevima tumačilo jako fleksibilno. Prema novom prijedlogu radni odnos moći će se produljiti znanstvenicima i nastavnicima u svim zvanjima, ali će ih morati financirati same institucije.

2

Profesori iznad 65 u punoj su snazi, bez obzira na starost

Damir Boras

dekan Filozofskog fakulteta:

Razumijem da je problem financijske naravi, ali mislim da bi uvođenjem te odredbe mogla nastati veća šteta, nego korist. Riječ je o 426 profesora u Hrvatskoj starijih od 65 godina koji su u punoj snazi i mogu još mnogo toga dati na znanstvenom i obrazovnom planu.

Inače će ti profesori nastaviti raditi na privatnim školama, pa se postavlja pitanje kakva će biti kvaliteta našega javnog obrazovanja. Treba naglasiti da je riječ o osobama koje su u trajnom zvanju redovitog profesora, a povrh toga, mi na Filozofskom fakultetu, primjerice, imamo vrlo strog pravilnik koji dodatno ograničava koji redoviti profesori u trajnom zvanju mogu nastaviti raditi, a to nisu svi. Nadalje, u razvijenom svijetu produljuje se životni vijek, a u skladu s tim i radni vijek. Danas su osobe s navršenih 65 godina i dalje u dobroj fizičkoj i intelektualnoj formi. Uostalom, u Europi se zakonski produljuje radni vijek. Švedska tako uvodi granicu od 67 godina za fizički rad, a mi bismo ograničavali intelektualni koji može trajati mnogo dulje.

Ti će profesori nastaviti raditi na privatnim fakultetima, upozorava Boras

3

Dio iskusnih i dalje je neophodan na svojim fakultetima

Tamara Nikšić

izvanredna profesorica na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu

Iako u načelu podržavam pomlađivanje sustava znanosti, prijedlog smatram nedovoljno pripremljenim. Trenutni zakon produljenje radnog odnosa za redovite profesore ne smatra iznimkom. Riječ "iznimno" koristi se u slučaju znanstvenika s instituta, dok se u slučaju profesora koristi "kad postoji potreba".

Razlikovanjem ta dva slučaja, zakonodavac je uvidio tadašnje potrebe sveučilišta vezane uz znanstveno-nastavni proces. Postoji li takva povećana potreba i danas, moguće je utvrditi samo detaljnom analizom sustava, uvažavajući posebnosti pojedinih područja znanosti, a prvi restriktivni korak trebao bi biti uvrštavanje riječi iznimno i za sveučilišta. Sustav znanosti u RH pati od nedostatka afirmiranih istraživača u dobi od 50 godina izazvanog povećanim iseljavanjem potkraj osamdesetih. Stoga je dio profesora starijih od 65 godina i dalje neophodan za funkcioniranje sustava. Mogućnost produljenja rada predstavlja i komparativnu prednost našeg sustava u odnosu na neke europske zemlje koju bismo mogli iskoristiti za privlačenje afirmiranih istraživača iz inozemstva i jačanje sustava. Prijedlog ne predviđa nikakvo prijelazno razdoblje koje bi pružilo realnu mogućnost pronalazanja sredstava, pa bi barem dvije generacije profesora bile primorane napustiti sustav sa svim posljedicama po njihove doktorande i mlađe suradnike. Nadam se da će rasprava biti dovoljno duga, kao i da će proteći u konstruktivnom tonu.